

บทที่ ๔

แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรของคณะสงฆ์ ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

การศึกษาเรื่องการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการสนองงานคณะสงฆ์ ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง เพื่อเสนอเป็นแนวทางการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของบุคลากรของคณะสงฆ์ ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

๔.๑ เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรของคณะสงฆ์ ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการพัฒนาบุคลากรตามแนวคิดการพัฒนาบุคลากร มี ๓ ประการ คือ ๑) การฝึกอบรม ๒) การศึกษา ๓) การพัฒนา

๔.๑.๑ การอบรมแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรของคณะสงฆ์ ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

การฝึกอบรม บุคลากรควรมีพลัง และมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติอย่างเต็มที่แล้วก็ตาม นั่น “แต่หากขาดซึ่งการเสาะหาความรู้เพิ่มเติม ก็จะทำให้กลายเป็นบุคคลที่ล้าหลังหรือเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านหน้าที่ ความรับผิดชอบ ก็จำเป็นต้องมีการพัฒนาเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วย”^๑ และควรให้การอุปถัมภ์ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และแผนกบาลีซึ่งเป็น “ระบบการศึกษาดั้งเดิมของคณะสงฆ์ และการศึกษาาระบบอื่น ๆ โดยความรู้ที่ได้จากการอบรมเป็นการฝึกอบรมในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้ยั่งยืน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยมีบุคลากรของคณะสงฆ์เป็นผู้นำและสนับสนุนแก่ทางชุมชน เป็นการสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เช่น การเทศน์คำแนะนำและให้การสนับสนุน”^๒ โดยรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ รูปแบบหรือระบบ คือ “การศึกษาแผนกธรรมและแผนกบาลี การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา”^๓ การศึกษาระบบมหาวิทยาลัยสงฆ์และการศึกษาพระอภิธรรม วิธีการ “ควรสนับสนุนให้มีการศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนาด้วยรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ แก่พุทธศาสนิกชนทุกเพศและทุกระดับวัยเน้นการศึกษาเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนตามหลักธรรม

^๑สัมภาษณ์ พระราชจินดานายก, เจ้าคณะจังหวัดลำปาง อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^๒สัมภาษณ์ พระอธิการเสริม ปุณฺณสาโร, เจ้าอาวาสวัดแม่สะหมื่น อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^๓สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธ พัฒนาโกวิท, เจ้าคณะตำบลร่องเคาะ เขต ๒เจ้าอาวาสวัดทุ่งฝูง อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

ของพระพุทธศาสนา ให้เป็นที่มีความหมายต่อการดำเนินชีวิต”^๔ ส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาและการปฏิบัติงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ นโยบายข้อ ๓ สนับสนุนให้ศาสนิกชนของแต่ละศาสนา “หลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือไปใช้ในการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาตน ชุมชน และสังคม”^๕ มีความเข้าใจซึ่งกันและกันมี “ความสมานฉันท์กับศาสนิกชนทุกศาสนาเพื่อความสงบสุขของประเทศชาติมาตรการจัดให้การประชุมร่วมระหว่างผู้นำพระพุทธศาสนาแต่ละนิกายและหรือผู้นำศาสนาศาสนาต่างๆ ในระดับท้องถิ่น จังหวัด ประเทศ”^๖ เพื่อกำหนดบทบาทในการเผยแผ่คำสอนของแต่ละศาสนาให้สอดคล้องกัน บนพื้นฐานความเข้าใจร่วมกัน ส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกัน “เพื่อให้ศาสนิกชนแต่ละศาสนาปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนานั้นๆ โดยมีพื้นฐานอยู่บนความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความสมานฉันท์ในชุมชน สังคม”^๗ ส่งเสริมและสนับสนุนพระธรรมทูตที่ปฏิบัติศาสนกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้วยวิธีการและรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการฝึกอบรมก่อนปฏิบัติงานและระหว่างปฏิบัติงาน รวมทั้งให้มีการประเมินผลเป็นระยะ เพื่อ “การพัฒนาการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรสนับสนุนด้านการฝึกอบรมถวายความรู้พระธรรมทูตและพระสงฆ์ที่ปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาทุกประเภท”^๘ โดยในแต่ละประเทศจะเน้นให้มีความรู้และทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษหรือภาษาของประเทศที่ไปปฏิบัติศาสนกิจ “สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านเอกสาร ตำรา สิ่งพิมพ์อื่นๆ โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาประกอบการดำเนินงานให้เหมาะสม เช่น วัสดุโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อนำมาประกอบการศึกษาพระพุทธศาสนา เกมธรรมะ เป็นต้น โดยในแต่ละประเทศจะเน้นสื่อที่เป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาของประเทศนั้นๆ”^๙ ควรจัดและหรือสนับสนุนให้มีเว็บไซต์ทางพระพุทธศาสนา เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา หลักธรรม เป็นต้น ทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมทั้งให้มีการเชื่อมโยงระหว่างเว็บไซต์ทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ เพื่อจัดให้มีระบบถวายความสะดวก “สร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติศาสนกิจ ที่เหมาะสม เช่น การเสนอผลงานเพื่อประกาศเกียรติคุณ การตรวจเยี่ยมของคณะสงฆ์ระดับสูง ฯลฯ”^{๑๐} “ควรจัดส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติ โดยเน้นการนำหลักธรรมของ

^๔ สัมภาษณ์ พระอธิการแสน สญฺญจิตโต ,เจ้าอาวาสวัดแม่ลิ้น อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดลพบุรี, วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^๕ สัมภาษณ์ นายธงชัย แสงอาทิตย์ ,กรรมการวัดต้นผึ้ง อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดลพบุรี, วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^๖ สัมภาษณ์ พระครูรัตนกิติ โสภณ ,เจ้าอาวาสวัดดอนแก้ว อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดลพบุรี, วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^๗ สัมภาษณ์ พระอธิการ สมบูรณ์ เขปญโญ ,เจ้าอาวาสวัดต้นผึ้ง อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดลพบุรี, วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^๘ สัมภาษณ์ พระทองใบ สุจิตโต ,เจ้าอาวาสวัดสบคัน อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดลพบุรี, วันที่ ๑๓ ก.ค.๒๕๖๐.

^๙ สัมภาษณ์ พระครูสุนทรนวกการ เจ้าอาวาสวัดต้นผึ้ง อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดลพบุรี, วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระอธิการ สมพงษ์ ปณฺธิโป, เจ้าอาวาสวัดผาซ้อ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดลพบุรี, วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

พระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันจนเป็นนิสัย ให้วัดที่มีความพร้อมและสามารถจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมให้มากยิ่งขึ้น อย่างน้อย ๑ ตำบลต่อ ๑ สำนัก”^{๑๑} โดยสนับสนุนให้มีการจัดอบรมพระวิปัสสนาจารย์ให้สามารถ “นำหลักธรรมไปอบรมประชาชน เน้นการปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา”^{๑๒} ทั้งโดยผู้สอนและผู้ศึกษา “สนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์รวมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่วัดและชุมชนโดยรอบ ซึ่งรวมทั้งศาสนิกชนของศาสนาต่างๆ เพื่อความสามัคคีและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข”^{๑๓} “ร่วมแก้ไขข้อบกพร่อง และปรับปรุงวิธีการดำเนินงานของตนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นผลทำให้คณะสงฆ์ประสบความสำเร็จรุ่งเรือง”^{๑๔} “ควรมีวิสัยเข่นเป็นศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาและวิชาการต่าง ๆ ศูนย์การปฏิบัติศาสนกิจและการปฏิบัติธรรมธนาการข้าวศูนย์ฝึกวิชาชีพ ศูนย์กระจายเสียงเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน วิฑูรย์ชุมชน เป็นต้น ตลอดจนถึงประเทศชาติ พร้อมทั้งจัดให้มีระบบส่งเสริมส่งเสริมยกย่องเชิดชูเกียรติที่เหมาะสมส่งเสริมยกย่องเชิดชูเกียรติที่เหมาะสม”^{๑๕}

๔.๑.๒ การศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรของคณะสงฆ์ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

การศึกษา “ควรส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่สูงกว่าระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ตั้งแต่ ป.ธ. ๔ ขึ้นไป) ให้มีความหมายในระดับขั้นนั้นๆ”^{๑๖} โดยมีหลักการ“ให้มีรูปแบบ และวิธีการศึกษาที่หลากหลาย”^{๑๗} ส่วนการที่ว่า “โดยให้ผู้จบการศึกษาประโยค ป.ธ. ๔ - ๙ มีวิฑูรย์ฐานะเป็นปริญญาตรถึงปริญญาเอกตามลำดับและตามความเหมาะสม”^{๑๘} ซึ่งจะต้องศึกษาวิชาสามัญที่จำเป็นควบคู่กันไป “เน้นการศึกษาตามอัธยาศัยในการศึกษาประโยคบาลี ส่วนวิชาสามัญจะประสานกับมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือมหาวิทยาลัยต่างๆ”^{๑๙} ร่วมดำเนินการจัดทำหลักสูตรและวิธีการเรียน “การสอนให้มีความหลากหลาย โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมทั้งนี้ จะต้องไม่กระทบต่อ

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระอธิการยอด อภิโรโต ,เจ้าอาวาสวัด อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระครูเกษม ปัญญาวัฒน์, เจ้าคณะตำบลร่องเคาะ เขต ๑ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรนวกการ เจ้าอาวาสวัดต้นฝิ่ง อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง , วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระสำราญ สิริบุญโญ เจ้าอาวาสวัดห้วยน้ำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕} สัมภาษณ์พระมหาธรรมาธรรม ธีรปัญญา เจ้าอาวาสวัดพระธาตุมหาโพธิ์อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง,วันที่๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระราชจินดานายก, เจ้าคณะจังหวัดลำปาง อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระอธิการเสริม ปุณฺณสาโร, เจ้าอาวาสวัดแม่สงเหนือ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง , วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธ์ พัฒนโกวิท , เจ้าคณะตำบลร่องเคาะ เขต ๒เจ้าอาวาสวัดทุ่งฝูง อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระอธิการแสน สลฺยาจิตโต ,เจ้าอาวาสวัดแม่สลับ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

ระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีแบบเดิมของคณะสงฆ์”^{๒๐} ฉะนั้นจึงมี “การยกระดับศาสนาทาง(พระสงฆ์และสามเณรทั้งหมดเป็นการสร้างศรัทธาภาพและมีการคัดสรรแต่ละด้านตามความเชี่ยวชาญ ดังเช่นพระวิปัสณา พระที่ทางด้านเอกสาร พระที่เกี่ยวกับด้านการศึกษา พระบรรยายโดยมีการจำแนกตามความเชี่ยวชาญของแต่ละบุคคลโดยมีการอบรมและมีการฝึกฝนจากท่านเป็นการบริหารบุคลากรตามหลักคำสอนและสนองงานของพระพุทธเจ้ามาใช้ เป็นพุทธวิธีที่สามารถสร้างบุคลากรและสร้างผลงานให้แก่ทางพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญและก้าวหน้า ดังเช่นพระสถิตธรรมพิพัฒน์ได้จำวัดอยู่ที่วัดไร่ไธยาทองได้มีการดำเนินงานตามสายงานของท่าน เป็นเณรน้อย อีกท่านหนึ่งคือเณรปฏิภาณ พินตานนท์ ที่ท่านได้ชื่อว่า ท่านอาตมาได้ส่งเณรไปเรียนวัดเบญจมบพิตรได้มีผลการเรียนอันดับ๑ โดยได้รับพระเมตตาจากท่านพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติสยามบรมราชกุมารีซึ่งเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่มีความเมตตาให้เป็นนักเรียนต้นแบบ”^{๒๑} “จัดให้มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาต้นแบบ ตามแนวพระดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ให้ครบทุกเขตการศึกษา และขยายผลไปยังจังหวัดทุกจังหวัด”^{๒๒} กลุ่มโรงเรียน “โดยให้มีแผนดำเนินการที่ชัดเจนและมีการประสานงานกับทางสำนักงานพระพุทธศาสนา จัดให้มีระบบการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพ เช่น ปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมของครูสอนและบุคลากร”^{๒๓} ซึ่งเรื่องของดังกล่าวนี้เป็นที่เกี่ยวกับปัญหาที่พบต้องการแก้ไข ได้แก่ “ปัญหาการขาดอุปกรณ์การสอนปัญหาเรื่องสวัสดิการของครูและบุคลากรทางการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับผู้เรียน เป็นต้น”^{๒๔} “ควรมีมาตรการในการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมทุกแผนกโดยให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดประสานกับสถานศึกษา”^{๒๕} “เพื่อให้พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถเข้าไปแนะแนวการศึกษาพระปริยัติธรรม”^{๒๖} “เพื่อแนะนำให้นักเรียนเข้ามาสู่ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ให้มากยิ่งขึ้น ควรจัดส่งเสริมให้วัดและสถานศึกษาจัดให้มีการเรียนการสอนธรรมศึกษาด้วยวิธีการที่หลากหลาย”^{๒๗} “สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในเข้าสอบธรรมศึกษารวมทั้งให้มีระบบการยกย่องเชิดชูเกียรติที่เหมาะสมทั้ง

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายธงชัย แสงอาทิตย์ ,กรรมการวัดต้นฝิ่ง อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๒๑} สัมภาษณ์พระครูไพโรจน์พัฒนโสภิต เลขเจ้าคณะจังหวัดลำปาง อำเภอมือง จังหวัดลำปาง, วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๐.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระครูรัตนกิติ โสภณ ,เจ้าอาวาสวัดดอนแก้ว อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระอธิการ สมบูรณ์ เขปบุญ ,เจ้าอาวาสวัดต้นฝิ่ง อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระทองใบ สุภิตโต ,เจ้าอาวาสวัดสบสัน อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๓ ก.ค.๒๕๖๐.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระอธิการ สมพงษ์ ปญธิโป , เจ้าอาวาสวัดผาซ้อ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระอธิการ สมพงษ์ ปญธิโป , เจ้าอาวาสวัดผาซ้อ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระอธิการยอด อภิโรโต ,เจ้าอาวาสวัด อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

แก่ผู้เข้าสอบสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น ๆ”^{๒๘} “ควรจัดส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานเพื่อพัฒนาพระสังฆาธิการให้มีวุฒิการศึกษาและทักษะในการบริหารจัดการวัดให้มากยิ่งขึ้น”^{๒๙} ด้วยวิธีการต่างๆ ที่หลากหลายเช่น “การศึกษาทางไปรษณีย์ (บทเรียนสำเร็จรูป) โดยประสานมหาวิทยาลัยสงฆ์จัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่เหมาะสม และโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม”^{๓๐} “สนับสนุนให้วัดที่มีความพร้อมหรือสามารถให้จัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น และจัดสนับสนุนให้มีการยกย่องส่งเสริมวัด พระสงฆ์ หรือองค์กรทางพระพุทธศาสนาที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เช่น บริจาคเงินหรือช่วยเหลือสร้างอาคาร จัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอน ทุนการศึกษาแก่นักเรียน โดยประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติตามความเหมาะสมนโยบายข้อ ๕”^{๓๑}

๔.๑.๓ การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรของคณะสงฆ์ ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

การพัฒนา ควรสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางชุมชนโดยให้มีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความสมานฉันท์ของชุมชนต่างศาสนา เช่น “โครงการการขับเคลื่อนโครงการสังฆพัฒนาวิชาลัย ครั้งที่ ๒ โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร) วิชาลัยสงฆ์ลำพูน ภายใต้การนำของพระเทพรัตนนายก เจ้าคณะจังหวัดลำพูน เจ้าอาวาสวัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร มจร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา ภายใต้การนำของพระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ,รศ. รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างสุขภาพและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ(พศ.) โดยมีพระสงฆ์และภาคีในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน และจังหวัดลำปาง และวัดหนองกวาง บ้านแม่ป๋อกใน ตำบลศรีวิชัย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ระหว่างวันที่ ๒๐-๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ พระนักพัฒนาที่ผู้เข้าร่วมโครงการได้เดินทางไปถอดบทเรียนสามารถนำมาใช้ ซึ่งเป้าหมายคือความเป็นสันติสุขในสังคม “หัวใจแห่งความกรุณา” เป็นการพัฒนาจิตใจสร้างคนและชุมชนโดยการใช้ความรัก ซึ่งโครงการเหล่านี้สามารถนำมาเชื่อมโยงกับด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์และสามารถทำแผนปฏิรูปมาเป็นผลงานในการพัฒนาบุคลากรและหน่วยงานของทางคณะสงฆ์ได้มีการถอดบทเรียนความรู้และมีการสร้างโครงการเพื่อสังคม อาทิเช่น โครงการพระสงฆ์ โครงการดูแลคนไข้ติดเตียง ผู้ป่วยระยะสุดท้าย ถือว่าเป็นหัวใจแห่งพระโพธิสัตว์ " ทนเห็นคนอื่นมีความทุกข์ไม่ได้ ต้องหาทางวิธีช่วยเหลือเพราะทนเห็นคนทุกข์ไม่ได้ " ฉะนั้น เราจะเห็นวัดอื่นสร้างโบสถ์สร้างวิหารแต่วัดหลวงพี่ช้างมีกลิ่นของความรักความเข้าใจ เป็นการแก้ปัญหาชีวิตให้คนมากกว่าจะไปสร้างวัตถุ หัวใจของคนในชุมชนและคนจน เปลี่ยนวัดให้เป็นที่พักสร้างงานสร้างอาชีพ แก่การจน

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระครูเกษม ปัญญาวัฒน์, เจ้าคณะตำบลร่องเคาะ เขต ๑ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง , วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรนถการ เจ้าอาวาสวัดต้นฝิ่ง อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง , วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระสาราญ สิริบุญโญ เจ้าอาวาสวัดห้วยน้ำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระมหาราชธรรม อธิปญฺโญ เจ้าอาวาสวัดพระธาตุมหาโพธิ์อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง , ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

ทรัพย์และจิตใจ”^{๓๒} “กิจกรรมสาธารณประโยชน์ กิจกรรมอาสาสมัครต่างๆ ฯลฯ”^{๓๓} “จัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ซ่อมแซม/สร้างถนนขุดลอกแม่น้ำลำคลองจัดหาระบบสาธารณูปโภค (ไฟฟ้า ประปา)”^{๓๔} “ควรสนับสนุนศูนย์ฝึกวิชาชีพอาชีพ กิจกรรมอาสาสมัครต่างๆ อาสาบรรเทาสาธารณภัย อาสาสมัครป้องกันภัยประจำหมู่บ้านอาสาสมัครกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ฯลฯ”^{๓๕} “จัดและสนับสนุนการจัดกิจกรรมของแต่ละศาสนา เนื่องในโอกาสวันสำคัญต่างๆ”^{๓๖} เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันแม่แห่งชาติ เป็นต้น”^{๓๗} “ควรจัดการส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาทั้งในและต่างประเทศ”^{๓๘} “โดยจัดให้มีกฎหมายคุ้มครองและอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม ให้วัดจัดทำแผนที่วัด”^{๓๙} “โดยให้มีการแบ่งแยกเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส และเขตต่างๆ เช่น เขตอภัยทาน ภายในวัด ให้ชัดเจนเป็นสัดส่วน ตามความเหมาะสมของวัดนั้นๆ”^{๔๐} โดยมีการส่งเสริมและปรับปรุง “ให้มีเสนาสนะที่มั่นคง แข็งแรง สวยงาม ประหยัด และปรับปรุงทัศนียภาพให้เหมาะสม ปราศจากมลพิษ เป็นสถานที่สะอาด สงบ ร่มรื่น และร่มเย็น เหมาะสมสำหรับเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์และชาวพุทธทุกเพศ ทุกวัย”^{๔๑} “ควรจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเพื่อความสงบสุขของจิต”^{๔๒} “จัดให้มีเครือข่ายระหว่างองค์กรสาธารณกุศลทางพระพุทธศาสนา กลุ่มอาสาสมัคร ในทุกจังหวัด”^{๔๓} เพราะฉะนั้นจึง “ควรให้มีความ

^{๓๒} สัมภาษณ์พระครูไพโรจน์พัฒนโสภิต เลขาเจ้าคณะจังหวัดลำปาง อำเภอมือง จังหวัดลำปาง, วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๐.

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระราชจินดานายก, เจ้าคณะจังหวัดลำปาง อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^{๓๔} สัมภาษณ์ พระอธิการเสริม ปุณฺณสาโร, เจ้าอาวาสวัดแม่สงเหนือ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๓๕} สัมภาษณ์ พระครูวิสุตย์ พัฒนโกวิท, เจ้าคณะตำบลร่องเคาะ เขต ๒ เจ้าอาวาสวัดทุ่งฝู อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๓๖} สัมภาษณ์ พระอธิการแสน สลฺยจิตโต, เจ้าอาวาสวัดแม่สั่น อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายธงชัย แสงอาทิตย์, กรรมการวัดต้นฝ้าง อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๓๘} สัมภาษณ์ พระครูรัตนกิติ โสภณ, เจ้าอาวาสวัดดอนแก้ว อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๓๙} สัมภาษณ์ พระอธิการ สมบูรณ์ เขปญโญ, เจ้าอาวาสวัดต้นฝ้าง อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระทองใบ สุจิตโต, เจ้าอาวาสวัดสบสั่น อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๓ ก.ค. ๒๕๖๐.

^{๔๑} สัมภาษณ์ พระอธิการ สมพงษ์ ปญฺธิโป, เจ้าอาวาสวัดผาซ้อ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๔๒} สัมภาษณ์ พระอธิการ สมพงษ์ ปญฺธิโป, เจ้าอาวาสวัดผาซ้อ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๔๓} สัมภาษณ์ พระอธิการยอด อภิโรโต, เจ้าอาวาสวัด อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

เข้มแข็งและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ”^{๔๔} “โดยมีศูนย์รวมที่วัดของเจ้าคณะจังหวัดหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เพื่อให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่วัด ชุมชน”^{๔๕} หรือ “ประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ โดยให้มีคลังสิ่งของที่จำเป็นในการยังชีพเบื้องต้นพร้อมปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือ และให้มีการปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือที่รวดเร็ว ทันเหตุการณ์ ในจังหวัดนั้นๆ”^{๔๖} “รวมทั้งในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียงและขยายผลไปสู่อำเภอต่าง ๆ ที่มีความพร้อมจัดประสานคณะสงฆ์และผู้นำศาสนาต่าง ๆ ในการสร้างเครือข่ายให้ความช่วยเหลือให้ครอบคลุมทั่วประเทศ รวมทั้งประสานงานกับคณะสงฆ์ในการระดมทุนเพื่อช่วยเหลือวัด ชุมชน และประชาชน โดยหลักการให้วัดและชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ เป็นต้นแบบและเป็นที่พึ่งของวัดและชุมชนอื่น”^{๔๗}

สรุป

ควรมีการมีส่วนร่วมและอบรมพระสงฆ์ให้วัดให้วัดเป็นศูนย์กลางชุมชนโดยให้มีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความสมานฉันท์ของชุมชนต่างศาสนาเช่น กิจกรรมสาธารณประโยชน์ กิจกรรมอาสาสมัครต่างๆ กิจกรรมสาธารณประโยชน์ ซ่อมแซมสร้างถนนขุดลอกแม่น้ำลำคลอง จัดหาระบบสาธารณูปโภคควรมีการสนับสนุนให้มีการศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนาด้วยรูปแบบและวิธีการต่างๆ แก่พุทธศาสนิกชนทุกเพศและทุกระดับวัยเน้นการศึกษาเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ให้ระบบการศึกษาเป็นระบบที่มีความหมายต่อการดำเนินชีวิต พร้อมทั้งจัดให้มีระบบส่งเสริมส่งเสริมยกย่องเชิดชูเกียรติที่เหมาะสมส่งเสริมยกย่องเชิดชูเกียรติที่เหมาะสม ควรจัดส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาและการปฏิบัติงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาตินโยบายข้อ ๓ สนับสนุนให้ศาสนิกชนของแต่ละศาสนาหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือไปใช้ในการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาตน ชุมชน แลสังคม มีความเข้าใจซึ่งกันและกันมีความสมานฉันท์กับศาสนิกชนทุกศาสนาเพื่อความสงบสุขของประเทศชาติ

^{๔๔}สัมภาษณ์ พระครูเกษม ปัญญาวัฒน์, เจ้าคณะตำบลร่องเคาะ เขต ๑ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๔๕}สัมภาษณ์ พระครูสุนทรนวกการ เจ้าอาวาสวัดต้นฝิ่ง อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๔๖}สัมภาษณ์ พระสำราญ สิริปัญโญ เจ้าอาวาสวัดห้วยน้ำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๐.

^{๔๗}สัมภาษณ์ พระมหาราชธรรม ธีรปัญญา เจ้าอาวาสวัดพระธาตุมหาโพธิ์อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง, ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๐.